

مطالعه ویژگی نقاشی‌های دیواری تمدن اژه‌ای (مینوسی، میسنی)*

فیروزه نواب اکبر**، بهمن فیروزمندی شیره‌جینی^۱، کمال‌الدین نیکنامی^۲

^۱ دکترای رشته باستان‌شناسی تخصصی، (دوران تاریخی)، دانشگاه آزاد، واحد تهران مرکز

^۲ استاد گروه باستان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه تهران

^۳ استاد و مدیر گروه باستان‌شناسی، دانشکده ادبیات، دانشگاه تهران

(تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۸/۱۲، تاریخ پذیرش نهایی: ۹۸/۹/۲)

DOI: 10.29252/rahpooyesore.3.2.5

چکیده

مقاله پیش روی، مطالعه ویژگی نقاشی‌های تمدن‌های اژه‌ای (مینوسی^۲، میسنی^۳) است. هدف اصلی، با استفاده از نظریه زیباشناختی در بخش‌های هنر- باستان‌شناسی، نشان دادن ویژگی‌های هنر نقاشی دیواری تمدن اژه‌ای به روش مطالعات کتابخانه‌ای است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی بود که برای تفسیر و تحلیل داده‌ها به سه روش^۱. تفسیر ترکیب محور،^۲. روش تحلیل،^۳. نشانه‌شناسی انجام گرفت. نتایج در سه بخش استنباطی، توصیفی و نشانه‌شناسی شامل: در آمار استنباطی، ضریب همبستگی مثبت بین هنر نقاشی کاخ کنوسوس، باهاگیاتریادا نشان از رابطه معنادار بین دو تمدن نام‌برده دارد. نقاشی‌های این دو کاخ با نقاشی کاخ تیرنس روابط همبستگی معناداری ندارند و فقط دو تمدن کنوسوس و هاگیاتریادا بریکدیگر اثرگذار بوده‌اند. نتایج آمار توصیفی نشان داده که: هر سه کاخ از نظر رنگ (رنگ‌های درخشان، اشباع، متضاد و مکمل)، و از نظر محتوا (مضامین اسطوره‌ای، اجتماعی، جنگی و احساسی) با یکدیگر تفاوت داشته‌اند. نتایج چپستی و چگونگی نشان داد که نقاشی‌های تمدن اژه‌ای به سبک امپرسیونیسم^۴ با تکنیک فرسک^۵ بوده است. تاریخ این سبک به تمدن اژه‌ای در کاخ کنوسوس^۶ تعلق دارد. در نتایج نشانه‌شناسی، اژه‌ای‌ها به مسائل درونی و صلح توجه داشته‌اند و نقاشی‌ها از هماهنگی، خلاقیت و تخیل برخوردار بوده‌اند.

واژگان کلیدی

نقاشی دیواری، تمدن اژه‌ای^۷، مینوسی، میسنی

از زحمات جناب آقای دکتر یعقوب آژند در کمک و راهنمایی در نگارش رساله دکتری کمال امتنان و سپاسگزاری را دارم.
* این مقاله برگرفته از رساله دکتری نگارنده اول با عنوان «برهم‌کنش نقاشی‌های دیواری تمدن اژه‌ای (مینوسی، میسنی) با تمدن‌های شرق باستان (ایران، بین‌النهرین، مصر، فرهنگ چاتال‌هویوک)» در رشته باستان‌شناسی تخصصی از دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز است.
** نویسنده مسئول، تلفن همراه: ۰۹۱۷۳۱۶۰۱۷۶؛ پست الکترونیک: fir22003@yahoo.com

مقدمه

هنر تصویرگری از دوران هنرمندان شکارگری که در عصر پارینه سنگی می‌زیسته‌اند، آغاز شده است. شکوفائی یکباره هنر پارینه سنگی در دوره اورینگناسی، اتفاق افتاده است، انسان مدرن از ۴۰ هزار سال پیش قادر به خلق آثار در زمینه‌های مذکور و به کارگیری آن در زندگی روزمره و احتمالاً مناسک آئینی بوده است (زارع خلیلی، ۱۳۹۰: ۲-۳). هنر فعالیتی انسانی و مقصدش انتقال عالی‌ترین و بهترین احساساتی است که انسان‌ها بدان دست یافته‌اند. او به یاری نقوش هنری، احساسات خود را با همه انسان‌ها در میان می‌گذارد و این سخن، نه فقط درباره حال، بلکه گذشته و آینده نیز، صادق است (تولستوی، ۱۳۷۳: ۵۳). حوزه‌های مورد مطالعه تحقیق عبارتند از: هنر نقاشی دیواری تمدن‌های جزیره کرت (تمدن مینوسی) و تمدن میسنی واقع در سرزمین اصلی یونان در هزاره دوم پ.م. هدف اصلی از انجام پژوهش، مطالعه ویژگی‌های هنر نقاشی‌های دیواری کاخ‌های تمدن اژه‌ای بود. در راستای هدف اصلی، اهداف زیر به منظور مطالعه این هنر در تمدن‌های نامبرده است:

۱. مطالعه نقاشی دیواری کاخ کنوسوس؛

۲. مطالعه نقاشی دیواری کاخ هاگیا تریادا؛

۳. مطالعه نقاشی دیواری کاخ تیرنس.

بند ۱ و ۲، مرتبط با کاخ‌های تمدن مینوسی، ۱۴۰۰-۱۶۰۰ پ.م. است. بند ۳ متعلق به کاخ میسن ۱۱۰۰-۱۴۰۰ پ.م. می‌باشد.

روش تحقیق

روش انجام این تحقیق توصیفی-تحلیلی است. پژوهش با تأکید بر نقاشی دیواری در دو بخش هنر و باستان‌شناسی براساس نظریه زیباشناسی، انجام گرفت. تفسیر و تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه روش نشانه‌شناسی (چگونگی)، تفسیر ترکیب‌محور (وصف) و روش تحلیل (چرایی) انجام گرفته است.

شاخص‌های نشانه‌شناسی (چگونگی) شامل: سن، جنس، فرم مو، بدن، ژست (ایستاده، نشسته)، موقعیت (طبیعی)، حالت، حرکت بدن، وضعیت، ریتم، حرکت، تعادل و تقارن، است. شاخص‌های تفسیر ترکیب‌محور (وصف) شامل: کمپوزیسیون ترکیب‌بندی، هماهنگی، وحدت، خط (راست، منحنی)، بافت (خشن، نرم، صاف)، رنگ (مکمل، تضاد، اشباع، درخشان)، نور و سبک در نظر گرفته شده است. شاخص‌های تحلیل (چرایی) شامل: رنگ پوست، خط کناره نمای بدن، تکنیک کار، رنگ (قرمز، سیاه، سفید)، نوع تصویر (آئینی، اجتماعی، اسطوره‌ای) در نظر گرفته شده است (ژیلیان، ۱۳۹۴: ۲۱-۱۴۰، هاسپرز، ۱۳۷۹: ۳۲-۶۶).

با مرور منابع و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، تعداد ۵۸ نمونه تصویر از بین کلیه تصاویر جمع‌آوری شده، انتخاب شد. کلید

پرسشنامه شامل ۲۸ سؤال کلیدی با استناد به منابع، طراحی گردید. سؤال‌ها پس از کدگذاری با برنامه Excel و تبدیل کدهای کیفی به کمی جهت داده‌پردازی توسط نرم افزار Spss انجام گرفت. پس از داده‌پردازی، تفسیر داده‌ها در دو بخش الف) آمار توصیفی، ب) آمار استنباطی، انجام گرفت و سپس نتایج ویرایش شد.

- **مبانی نظری:** در این پژوهش که در دو بخش هنر و باستان‌شناسی انجام گرفته، مطالعه در هر دو بخش، با استفاده از نظریه زیباشناسی صورت پذیرفت (ژیلیان، ۱۳۹۴: ۲۱-۱۴۰، هاسپرز، ۱۳۷۹: ۳۲-۶۶). برای تفسیر و تجزیه و تحلیل داده‌ها در ابتدا هشت نمونه تصویر از میان ۵۸ عکس از آثار نقاشی‌ها انتخاب گردید، سپس نقاشی‌ها مورد تحلیل قرار گرفت.

روش جمع‌آوری اطلاعات

در این بخش از مقاله، براساس سؤال‌ها و فرضیات پژوهش که شامل ویژگی‌های نقاشی دیواری از تمدن اژه و کاخ‌های کنوسوس^۱، هاگیا تریادا^۲ و کاخ تیرنس^۳ از تمدن میسن می‌باشد، انجام گرفت. ویژگی آنها از دیدگاه هنر نقاشی مورد بررسی قرار گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری (پیشینه تحقیق، بدنه تحقیق و نتیجه)

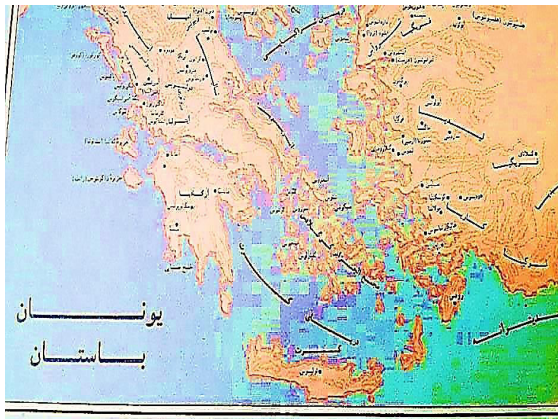
شامل مطالعات مربوط به نقاشی تمدن‌های مختلف براساس قدمت و تاریخ آنها (جدول ۱) است. این بخش براساس فرضیه‌ها، مبنی بر ویژگی‌ها و تفاوت‌های نقاشی‌های دیواری^۱ درون تمدن اژه‌ای (هزاره ۲ پ.م) مطالعه شد. همانگونه که در جدول نشان داده شده است، نقاشی تمدن اژه‌ای از هزاره سوم پ.م. در مینوئی اولیه وجود داشته است به گونه‌ای که بر روی دیوارها رنگ می‌زدند و این رنگ عمدتاً گرم و قرمز بوده است. در هزاره دوم پ.م. در مینوئی میانه و جدید نقاشی‌های دیواری در سه کاخ مورد نظر در این پژوهش پدیدار شدند.

جدول ۱. نقاشی تمدن اژه‌ای براساس زمان

تمدن/ زمان	هزاره ۳	هزاره ۲
۱. کرت	اولیه. رنگ بر روی دیوارخانه‌ها	کنوسوس ۱۵،۱۴ هاگیا ۱۵،۱۴ میسن ۱۴،۱۱ *سبک امپرسیونیسم

وضعیت طبیعی و تاریخیچه

دریای اژه از سه طرف، سرزمین و تمدن یونان را احاطه کرده است. کرت^۱ یکی از جزایر عمده یونان و در بخش جنوبی این منطقه قرار دارد. این جزیره شامل حدود ۲۵ منطقه می‌باشد که به آن «تمدن اژه‌ای^۲» گویند (Chapin, 2002: 3). نقشه شماره

تصویر ۱. موقعیت جغرافیایی جزیره کرت و میسن در دریای اژه^{۱۹}
(دوران، ۱۳۸۰: ۱)

و در دیگر کاخ‌ها و مراکز نقش‌های منعکس شده بر روی دیوار نشان‌دهنده فعالیت‌های فرهنگی انجام گرفته در آن زمان است و نقش‌ها نیز منعکس‌کننده این فعالیت‌ها است (Charbonneau, 2011: 167). در مطالعه آلویی و کاردیاس^{۱۸} که در آزمایشگاه و به روش اشعه ایکس بر روی قطعاتی از نقاشی دیواری موجود در موزه متروپولیتن انجام گرفته، نتایج مطالعات نشان داده است که مواد رنگی که مینوئی‌ها در نقاشی‌هایشان بکار می‌برده‌اند، از مواد طبیعی بوده است.

مهم‌ترین ویژگی کاخ‌های مینوسی تزئین داخلی آنها با نقاشی‌های دیواری بود (آژند، ۱۳۹۰: ۳۶۴). نقاشی‌های دیواری مینوسی شامل طراحی‌های زیبا با رنگ‌های روشن، نمای نیم‌رخ یا تمام‌رخ بوده و نوعی سبک در آن وجود داشت که فرم‌های طبیعی را به الگوهای تزئینی تبدیل می‌کرد و در عین حال ظاهر انسان در حال حرکت را نشان می‌داد. این نقاشی‌های دیواری با سبک فرسک انجام می‌شد (Honor, 1989: 77-79, Schnieder, 2001: 69-72). اس تاکسید، ۱۹۲۹: ۹۸). مینوسی‌ها نقاشی دیواری را با اسلوب حقیقی یا دیوارخس انجام می‌دادند (این امر مستلزم اجرای سریع و آفریدن جلوه‌های آبی و امپرسیونیستی بود). برخلاف مصری‌ها که با تکنیک خشک کار می‌کردند (بدوی، ۱۳۹۰: ۲۷). فرسکوهای عصر برنز، هنر و تزئینات معماری آن عصر و نشان‌دهنده ابعاد مختلف زندگی و نگرش مردمان آن عصر است. بیشتر این نقاشی‌ها که در کاخ‌ها ترسیم شده تزئیناتی است. و موضوع‌های مختلفی را نشان می‌دهد. این موضوع‌ها جنبه معنوی و مادی زندگی مردم را داشته و نگرش هنرمند را در زمینه‌های مختلف نشان می‌دهد (Debbo, 2000: 1-12).

نقاشی دیواری کاخ کنوسوس

در ارتباط با تابلوی نقش زن زعفران چین (براساس شاخص نشانه‌شناسی، وصف)، این نقاشی از نظر کمپوزیسیون^{۱۹} و خط کامل بوده و رنگ‌های متضاد و اشباع دارد. بافت آن نرم می‌باشد. از

یک حدود سال ۲۰۰۰ پ.م تمدن کرت رشد یافت. کاخ‌های این تمدن براساس تماس‌ها و ارتباط‌های زیادی که با غرب آسیا و مصر داشتند بوجود آمد. در ۱۷۰۰ پ.م زلزله موجب تخریب کاخ‌ها شد و فرسایش طبیعی و بر اثر گذر زمان بمرور این فرهنگ از بین رفت. عامل صلح دوستی تمدن نامبرده قابل توجه بود حتی این فرهنگ در دوره قبل از کاخ‌ها نیز وجود داشته است و همین امر موجب افزایش و توسعه گردید (Higgins, 1979: 17-18, Honor, 1989: 77, Schneider, 2001: 68).

کنوسوس بزرگ‌ترین کاخ در کرت بود. در این کاخ، نقاشی‌های دیواری بوسیله قاب‌های گچی^{۱۴} انجام شده است (Dierch, 1989: 69-98, Kalman, 2017: 54).

مطالعات نقاشی‌های دیواری منطقه کرت نشان می‌دهد که نقاشی دیواری در کرت پیشینه‌ای طولانی دارد. اوایل دوره مینوئی دیوارهای خانه‌ها گچ کاری می‌شد و بر روی آن رنگ قرمز می‌زدند. تعداد کمی از این رنگ‌ها در اولین کاخ‌ها (۱۷۰۰-۲۰۰۰ پ.م) وجود دارد. و این رویداد و اتفاق نشان می‌دهد که دیوارها با تزئین‌های نقاشی شده بر روی گچ انجام می‌گرفت. این تزئینات تا دومین دوره کاخ‌ها وجود نداشت تا اینکه بعد از ۱۷۰۰ پ.م شروع شد. به بیان دیگر می‌توان گفت که نقاشی دیواری از قبل از ۱۵۵۰ پ.م وجود داشته است اما عمده‌ترین و بیشترین فرسکوهای^{۱۵} کرتی‌ها بین سال‌های ۱۴۵۰-۱۵۵۰ پ.م است (تصویر ۱) (Honor, 1989: 77, Schnieder, 2001: 69, Higgins, 1979: 4).

هنر اژه‌ای عصر برنز^{۱۶}، از حقایق زندگی روزمره، تصورات و نگرش‌های مردمان آن زمان نسبت به طبیعت و محیط زندگی خود تشکیل شده است. در نتیجه این هنرهمانگی بین مسائل درونی و بیرونی انسان آن دوره می‌باشد (Chapin, 2016: 1).

هنر مینوسی^{۱۷} و نقاشی‌های این دوره در عصر برنز در دوره میانی و آخری مینوئی می‌باشد که، شامل اشکال و تصاویر کشتی، کاخ و ساختمان می‌باشد و سمبل‌هایی است که از فرهنگ محلی مردمان این منطقه گرفته شده و نیز شامل صحنه‌های نمایشی و گاوهای دوقلو بوده است (Wiener, 2017: 17-149). هنر مینوسی در زمره نخستین هنرهایی بوده است که حرکت و جنبش انسان را در تصاویر و نقاشی‌ها نشان می‌دادند که در تاریخ هنر از اولین نشانه‌های توان انسان در بیان حرکت خود است. رنگ‌های اصلی مورد استفاده در این نقاشی‌ها شامل رنگ‌های: سیاه، سرخ، سفید، زرد، آبی و سبز بوده است (دی، کی، چینگ، ۱۳۸۹: ۶۹). فرم‌های این نقاشی‌ها براساس فرمول ریاضی نبوده بلکه براساس احساس و برداشت و تبحر شخصی خود هنرمند بوده است (Papaodysseus, 2008: 406-407). مذهب و مسائل ماورا، در هنر مینوئی جایگاه خاص خود را دارد. کاخ کنوسوس بعنوان محور در این مرکز فرهنگی،

۳. دیتیل نقاشی دیواری میمون آبی رنگ بر روی صخره در حال چیدن گل زعفران. ۱۵۰۰ پ.م. موزه هراکلیون (Demargen, 140)

۲. نقاشی دیواری زنی در حال چیدن زعفران، کاخ کنوسوس (www.World Media.com, 2018)

۴. نقاشی دیواری از پرنده به رنگ آبی. ۱۵۰۰ پ.م. کاخ کنوسوس. موزه هراکلیون (Honour, 1984: 78, Demargen, 140) (هارت، ۱۳۸۴: ۱۴۹)

نقش بسته‌اند که بیشتر از موضوع هائی مانند منظره و یا موضوع انسانی مشابه کارهای انجام شده در کنوسوس است (Martino, 2005: 4-6).

در کاوش‌های مجدد و مطالعه در وبگاه‌های کرت مانند هاگیا تریا، درسی سال اخیر، اطلاعات جدیدی به دست آمده که موجب ارزیابی‌های مجدد شده. در نیمه‌های هزاره اول هاگیا تریا در ارتباط نزدیکی با مصر بوده و از نظر هنری نیز می‌تواند تحت تأثیر آنجا قرار داشته باشد. در دیوار شرقی کاخ، نقاشی که دیده می‌شود از نظر کمپوزیسیون مشابه نقاشی‌های کنوسوس می‌باشد که، نشان‌دهنده این است که روابط سیاسی با کنوسوس برقرار بوده. در زمان تضعیف کنوسوس، هاگیا تریا، از قدرت بیشتری برخوردار بوده و نشانه‌های تأثیر نقاشی کنوسوس در هاگیا، نشان‌دهنده مهاجرت هنرمندان کنوسوس به این نقطه است که اثر بر هنرمندان هاگیا گذاشته‌اند.

به طور مثال نقش روی سارکوفاغوس (نوعی تابوت دان)^{۲۳} مخلوطی از اشکال و فرم‌های سنتی، و افکار جدید می‌باشد. که در جزئیات می‌توان گفت مواردی مانند: مواد، چندرنگی^{۲۴}، آیکنوگرافی^{۲۵}، عناصر تزئینی، کمپوزیسیون کلی، و سبک متفاوت و مشابه اتفاقی است که در معماری این کاخ افتاده و می‌توان گفت که مجموع سبک قدیم و جدید است (Martino, 2005: 47-52).

نقش زن و مرد در هاگیا تریا موضوع تصویر ۵ است، (براساس شاخص نشانه‌شناسی و وصف) لباس هر دو بلند می‌باشد که نشانه شرکت در مراسم رسمی بوده است. رنگ پوست مرد، قرمز تیره

نورپردازی برخوردار بوده و سبک آن تجرید است. اندام زن از نیم‌رخ، موی بلند و طرح لباس هندسی است. رنگ‌ها از نوع مکمل و رنگ گرم غالب است. تقارن و تعادل در رنگ و فرم وجود دارد (تصویر ۲).

نقش میمون آبی رنگ در حال چیدن زعفران موضوع تصویر ۳ است که طبیعتاً استفاده اقتصادی داشته. هر یک از این نقش‌ها مفهومی خاص برای هنرمند داشته است. نقش میمون آبی رنگ در نقاشی‌های دیواری کاخ کنوسوس قابل توجه است. میمون آبی رنگی که از صخره بالا می‌رود، طیف و تنه‌های رنگی مشابه این میمون‌ها نیز در دیگر کاخ‌های تمدن مینوئی وجود دارد (Mellink: 1983: 294-295, Jan son: 1998-98: 109-109, Day, 2013: 1-5).

در هنر غربی، میمون مظهر نبوغ، خودنمایی و دارای توانائی تقلید است. در کیمیاگری، میمون نشانه انسان زیر سلطه غرایز حیوانی است (شفر، بی‌تا: ۱۸۴، دی، کی، چینگ، ۱۳۸۹: ۶۹) (تصویر ۳). از دیگر موضوع نقاشی‌های مینوئی مواردی مانند پرواز پرنده آبی رنگ، است. در نقاشی‌های دیواری کنوسوس، حضور پرنده آبی رنگ در حال پرواز نیز قابل توجه است. پرنده آبی رنگ در حال پرواز بر بالای صخره‌ها و تنه‌های رنگی مشابه این پرنده نیز در دیگر کاخ‌های تمدن مینوئی مشاهده شده است. موضوع‌های حیوانی جانوری که در نقاشی‌های دیواری کاخ کنوسوس مشاهده می‌گردد شامل پرندگان و بخصوص پرنده آبی رنگ و حیوانات اسطوره‌ای می‌باشند (Janson, 2009: 7-7, Day, 2013: 5-6, Mcinerney, 1998: 98-109).

در تصویر ۴ از دیدگاه (شاخص‌های نشانه‌شناسی، وصف و تحلیل)، رنگ غالب سرد (آبی مصری^{۲۶})، نوعی از آبی پروس) است، از انواع خط استفاده شده است. در این تصویر پرنده به صورت امپرسیونیسم^{۲۷} نقاشی شده است.

نقاشی هاگیا تریا

این کاخ یکی دیگر از کاخ‌های مینوسی است که در جزیره کرت واقع است. هاگیا تریا یک مرکز اداری مذهبی جزیره کرت است که در دشت مسا را در جنوب مرکزی این جزیره واقع است خیلی از عناصر نقاشی دیواری در این کاخ در سال‌های ۱۳۷۰-۱۴۳۰ پ.م

۶. نقاشی پرستوها و گل (Martino, 2005: 69, Larsen, 2011: 16-37)

۷. نیم‌رخ زن میسنی
(Demargen, 19. Schneider, 2001: 73,
Matz, 1962: 76, 108. Ibid, 58)

هنرغنی مصر قرار داشتند. با فروپاشی تمدن مینوسی در کرت، تمدن میسنی در یونان^{۲۹} برتری می‌یابد. وقوع جنگ‌های متعدد با ساکنان بومی یونان باعث می‌شود تا میسنی‌ها دژها و حصارهای متعددی حول سرزمین خود بنا کنند. این دژها تا ۱۲۰۰ پ.م. آنها را در پناه خود قرار داد (وودفورد، ۱۳۸۶: ۳۷، ۳۶).

تصویر ۷، در ارتباط با ایزدبانوی میسنی است (آژند، ۱۳۹۶: ۱۳۹). که از حالت و زیبایی خاصی برخوردار است و خشونت کار میسنی در آن دیده نمی‌شود. در این تصویر از دیدگاه شاخص‌های نشانه‌شناسی و تحلیل، سرودست‌ها از نیم‌رخ، تنه از روبرو، مدل مو بلند است. نقش روی لباس از فرم‌های هندسی متداول در آن دوره است. رنگ‌های گرم در تعادل با رنگ سرد پس‌زمینه می‌باشد. رنگ از نوع اشباع و مکمل است. رنگ پوست نزدیک به رنگ طبیعی است. از انواع خطوط استفاده شده.

نیم‌رخ جنگجویان در تصویر ۸ که بر روی جام نقش بسته و براساس قرار داد ترسیم شده را نشان می‌دهد. سر و پاها از نیم‌رخ و تنه از روبرو است. در هنرکنوسوس هم، نیم‌تنه زنان از روبرو کار می‌شد. جنگجویان نیز که با خطوط واضح و

۵. هنرمینوئی، نقش زنان و مردان درهاگیا. نقاشی بر روی سارکوف‌گوس
(Dawn Cain, 1997: 27, Martino, 2005: 83, Larsen, 2011:
67, 16-37, Demargen, 80, Honour, 1984: Mathz, 1962: 8)

و زن، سفید است. در این تصویر تقارن و تعادل دیده می‌شود رنگ غالب، گرم است. رنگ‌های نقاشی تقریباً از چهار رنگ و طیف‌هایی از آن استفاده شده که شامل رنگ قرمز تیره، زرد اوکر، سفید و سیاه و ترکیبی از این رنگ‌ها که در پس‌زمینه به صورت بخش خاکستری رنگ درآمده است.

طبیعت و پرنده موضوع نقاشی دیواری هاگیا تریادا در تصویر ۸ است. تصویر بیانگر فصل بهار، پرستوها و گل‌های بهاری است که رنگ‌ها در تعادل و در ضمن در تضاد با یکدیگر قرار دارند و بخوبی تازگی و شادابی فصل را نشان می‌دهد و به گونه‌ای مضمون احساسی و شاعرانه را دارد. نگاه نقاش از زمین به آسمان، پرنده‌ها و گل‌ها و صخره‌ها است. پرستوها در عین اینکه انتزاعی هستند اما به وضوح گونه پرستو را نشان می‌دهند. براساس شاخص نشانه‌شناسی رنگ غالب در این نقاشی از نوع رنگ گرم بوده که صخره آبی‌رنگ، نقاشی را از نظر رنگ، به تعادل رسانده است. نوع کار امپرسیونیسم و مدرنیسم^{۲۶} می‌باشد.

میسن^{۲۷}: با انحطاط و سرانجام اضمحلال مینوسی‌ها، سیطره‌ی میسنی‌ها به همه جزایر دریای اژه، از جمله رودس و قبرس، و ماورای آن در غرب مدیترانه، گسترش یافت. فرم قدرت اینان در تاریخ جهان، بدیع و نوظهور بود. مردمی را که ما میسنی می‌نامیم در حدود ۲۰۰۰ پ.م. به سرزمین یونان آمدند و در آنجا برای مدت ۴۰۰ سال به صورت نامشخص زندگی کردند. سپس در حدود ۱۶۰۰ پ.م. فرهنگ مهمی را که تا سال ۱۱۰۰ پ.م. دوام یافت بوجود آوردند. در ۱۵۵۰ پ.م. ناگهان یک فرهنگ درخشان شکوفا شد که برکل کرت مسلط گردید (Higgins, 1979: 18-81). معمولاً از آغاز، هنرمیسنی^{۲۸} را مصادف با دوره کاخ‌های جدید مینوسی می‌دانند. از اینرو و تأثیر زیادی از فرهنگ کرت گرفتند. اما شواهد گویای آن است که میسنی‌ها به دلیل مراودت با مصری‌ها نیز، تحت تأثیر

مربوط به نقش بر روی سارکوفاگوس از هاگیاتریادا است، سبک کارامپرسیونیسیم است. در مقایسه با نقاشی‌های کاخ کنوسوس، در اینجا از فرم‌های بیشتری استفاده شده است و متعاقب آن انواع بافت و خطوط بیشتری در کار وجود دارد در نتیجه از این نظر از تنوع برخوردار است. رنگ، مکمل و اشباع است. محتوای اجتماعی-اسطوره‌ای دارد؛ ۵. نقاشی نقش پرستو و گل‌ها؛ تصویر ۶، توصیف پرستوها و گل نیلوفر است. این نقاشی کمپوزیسیون کامل دارد. از وحدت و هماهنگی برخوردار است. خطوط آن از انواع راست و منحنی است. رنگ‌های مکمل و اشباع دارد. بافت نرم و صاف و محتوای اجتماعی-اسطوره‌ای و سبک توأم امپرسیونیسیم و رئالیسم را دارد. کمپوزیسیون کار پراکنده است؛ ۶. نیم‌رخ زن میسنی: تصویر ۷، توصیف نقش ایزدبانوی میسن است. این تصویر کمپوزیسیون کامل دارد و از وحدت و هماهنگی برخوردار است. از خطوط راست و منحنی تشکیل شده است. بافت صاف دارد. محتوای نقاشی اسطوره‌ای است. تصویر ۷، سر و دست‌ها از نیم‌رخ، تنه از روبه‌رو، مدل مو بلند می‌باشد. نقش روی لباس از فرم‌های هندسی متداول در آن عصر است. رنگ‌های گرم در تعادل با رنگ سرد در پس‌زمینه‌اند. رنگ از نوع اشباع و مکمل است. رنگ پوست نزدیک به رنگ طبیعی است. از انواع خطوط با توجه به شاخص مرتبط نیز استفاده شده؛ ۷. نقاشی بر روی جام با نقش جنگجویان میسنی: تصویر ۸، در ارتباط با نقاشی جنگجویان میسنی است که بر روی فنجان نقاشی شده‌اند. این نقاشی از هماهنگی و وحدت برخوردار بوده. خطوط راست و منحنی دارد. رنگ آن اشباع و بافت از نوع نرم و صاف است و از نورپردازی برخوردار است. محتوای آن جنگی است.

نتایج آمار استنباطی

همبستگی بین نقاشی کاخ کنوسوس و هاگیاتریادا

با توجه به نتایج آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن ملاحظه می‌گردد که سطح معنی‌داری زیر ۰,۰۵ به دست آمده است که گواهی از وجود رابطه بین این دو دارد و میزان ضریب همبستگی ($r=0.132$) میزان این همبستگی را نشان می‌دهد. به بیان دیگر نقاشی‌های کاخ کنوسوس بر هاگیاتریادا اثر گذار بوده و فرضیه مورد تأیید است. این نتیجه منطبق است با نظر (Martino, 2005: 47-52) مبنی بر اینکه تشابه در کمپوزیسیون نقاشی هاگیاتریادا و کنوسوس، نشان از روابط سیاسی این دو تمدن را داشته و دیگر اینکه در زمان تضعیف کنوسوس، هنرمندان به هاگیا مهاجرت نموده‌اند.

همبستگی بین نقاشی کاخ کنوسوس و تیرنس

با توجه به نتایج آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن ملاحظه می‌گردد که سطح معنی‌داری بالای ۰,۰۵ به دست آمده است که گواهی از وجود رابطه بین این دو ندارد. به بیان دیگر نقاشی‌های کاخ تیرنس

۸. جنگجویان میسنی نقاشی شده بر روی جام

Encyclopedia Universal Dell Arte (Demargen, 1965: 6-21)

مشخص مستقیم (بر اساس شاخص‌های وصف (تفسیر ترکیب محور و نشانه‌شناسی)) سپر در دست دارند و عازم جنگ می‌باشند. از نظر قد هم تراز نمی‌باشند که می‌تواند موقعیت بالاتر آنان را نشان دهد و نفر پنجم قد کوتاه‌تری دارد. غلبه رنگی گرم و اشباع است. فرم‌ها و خطوط با قدرت ارائه شده‌اند. به نوعی یکنواختی و یکدستی در کار دیده می‌شود.

نتایج بخش آماری

الف) نتایج آمار توصیفی

نتایج این بخش با استفاده از شاخص‌های نشانه‌شناسی، وصف و تحلیل نشان داد که: ۱. نقاشی دیواری کاخ کنوسوس با نقش زن زعفران‌چین: در این نقاشی، کمپوزیسیون متوجه مرکز و کامل است. وحدت و هماهنگی وجود دارد. این اثر نیز دارای ریتم، حرکت، تعادل و تقارن است. از انواع خطوط استفاده شده. رنگ متضاد و اشباع است. بافت آن نرم بوده و از نور برخوردار است (تصویر ۲)؛ ۲. نقاشی دیواری میمون آبی‌رنگ: در این اثر، رنگ به صورت مکمل آبی قهوه‌ای است، کمپوزیسیون کامل و متوجه مرکز است. در نقاشی، وحدت و هماهنگی وجود دارد. این نقاشی از نظر خط نیز کامل (انواع خطوط) است. رنگ‌ها متضاد و اشباع و بافت آن از نوع خشن و نرم است. محتوای اسطوره‌ای دارد. از نورپردازی برخوردار است. سبک آن امپرسیون است (تصویر ۳)؛ ۳. نقاشی پرنده آبی‌رنگ کاخ کنوسوس: این اثر (تصویر ۴) که در آن، کمپوزیسیون آن متوجه مرکز می‌باشد و از هماهنگی و وحدت برخوردار است. رنگ‌ها از نوع مکمل و اشباع هستند. در کار ریتم و حرکت وجود دارد. گوئی پرنده آماده پرواز را نشان می‌دهد. از نظر خط نیز از خطوط راست و منحنی تشکیل شده رنگ‌های متضاد و اشباع دارد. بافت آن از نوع نرم بوده و محتوای اسطوره‌ای دارد از نورپردازی برخوردار بوده و تکنیک آن چندوجهی است. سبک آن از نوع امپرسیونیسیم و رئالیسم است؛ ۴. نقاشی بر روی سارکوفاگوس در هاگیاتریادا: در تصویر ۵ که

جدول ۲. نتایج آمار استنباطی نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن؛

منبع: یافته‌های تحقیق

متغیرها	آماره آزمون	کنوسوس	هاگیاتریادا	تیرنس
کنوسوس	سطح معنی‌داری	.	.۰۰۹	.۱۹۰
	آماره آزمون	۵۸۹	۳۹۱	۴۵۸
هاگیاتریادا	سطح معنی‌داری	.۰۰۹	.	.۲۴۳
	آماره آزمون	۱۳۳*	۱۰۰۰	.۰۵۹
تیرنس	سطح معنی‌داری	.۱۹۰	.۲۴۳	.
	آماره آزمون	۴۵۸	۳۹۱	۴۵۸

متأثر از نقاشی کاخ کنوسوس نبوده است و فرضیه تأیید نمی‌شود. این نتیجه‌گیری منطبق با نتیجه (Higgins, 1979: 81-111) مبنی بر اینکه با ظهور و شکوفایی درخشان فرهنگ میسن، آنها اثر زیادی از کرت گرفتند، نمی‌باشد. اما در نتیجه‌گیری دیگر این تحقیق آمده است که سبک فرسکو میسنی‌ها از کنوسوس گرفته شده است. در اینجا تأیید فرضیه است. و دیگر اینکه نتیجه این تحقیق تأییدی است بر نتیجه تحقیق (Higgins, 1979: 18-81) که میسنی‌ها خودشان صحنه‌های نقاشی بخصوص جنگ را ابداع نموده و محلی کرده‌اند. بنابراین هنر این منطقه براساس نتیجه این پژوهش بنظر می‌رسد یا درون‌زا بوده و یا از تمدن‌های شرق تأثیر پذیرفته است.

همبستگی بین نقاشی کاخ هاگیاتریادا و تیرنس

با توجه به نتایج آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن ملاحظه می‌گردد که سطح معنی‌داری بالای ۰.۰۵ به دست آمده است که گواه از وجود رابطه بین این دو ندارد. نقاشی کاخ تیرنس از هاگیاتریادا متأثر نبوده است و فرضیه تأیید نمی‌شود. از نتایج بالا استنباط می‌شود که نقاشی کاخ کنوسوس فقط بر نقاشی کاخ هاگیاتریادا اثر گذاشته است. در مبحث دیدگاه وصف می‌بینیم که این اثرگذاری به جز بر روی محتوا و رنگ بر دیگر موارد مانند سبک، تکنیک، محتوا و ترکیب‌بندی اثر گذاشته است.

نتیجه‌گیری

- اهمیت دادن به مسائل درونی و صلح: این نتیجه‌گیری تأییدی است بر مطالعات؛
- برخورداری از هماهنگی، خلاقیت و تخیل (توأم نمودن ذهنیت و عینیت): نتیجه این پژوهش تأییدی است بر مطالعات؛
- مضامین نقاشی‌ها، اسطوره‌ای، اجتماعی، جنگی و احساسی بوده است.

کاخ کنوسوس: سبک امپرسیونیسم و رئالیسم. تکنیک: فرسکو ترکیب‌بندی: متمایل به مرکز. همه نقاشی‌ها دارای ریتم، و حرکت بوده‌اند. محتوا: اجتماعی، اسطوره‌ای. رنگ: درخشان و

متضاد.

کاخ هاگیاتریادا: سبک: امپرسیونیسم، تکنیک: فرسکو، ترکیب‌بندی: کامل و تمایل به مرکز و دارای تعادل و توازن، محتوا: مشابه کنوسوس. رنگ: اشباع، مکمل و گرم. تفاوت نقاشی دیواری هاگیاتریادا با کنوسوس در ترکیب‌بندی و رنگ، است.

کاخ تیرنس (میسن): سبک: امپرسیونیسم، تکنیک: ترکیب‌بندی فرسکو: کامل. محتوا: اسطوره‌ای، جنگی و احساسی. رنگ: اشباع. نتیجه‌گیری‌های بالا در مورد هنر نقاشی تمدن اژه، تأییدی است بر تحقیقات.

تفاوت نقاشی‌های میسنی با دوره مینوسی در محتوا (جنگ و احساسی) و رنگ‌های از نوع اشباع بود.

نتایج آمار توصیفی این پژوهش براساس شاخص تفسیر ترکیب‌محور (وصف)، در تمامی نقاشی‌ها و نقوش تمدن‌های اژه‌ای، در هزاره دوم پ.م، وحدت و هماهنگی وجود دارد. انسان هنرمند آن دوره در کار هنری خود به صورت ناخودآگاه و آگاهانه این اصول هنری را در بیان احساسش همواره در نظر گرفته بوده است.

پی‌نوشت‌ها

1. Aegean
2. Minoan
3. Mycenaean
4. Impression
5. Ism Fresco Style
6. Knossos Palace
7. Aegean Civilization
8. Knossos
9. Hagia Teriada
10. Tyron's
11. Mural Painting
12. Crete
13. Aegean Civilization
14. Plaster Slabs
15. Cretan Frescos
16. Bronze Age
17. Minoan Art
18. Aleouppi, Kardias, 2000, 18-24
19. Composition
20. Style
21. Egyptian Blue
22. Impressionism

منابع لاتین

Aleouppi, E. A. G, Kardias and T, Paradellis. (2000). "Pigment Analysis of Wall Paintings and ceramics from Greece and Cyprus", The Optimum Use of X Ray Spectrometry on Specific Archaeological Issues, John Wiley & Sons, Ltd., p.18, 24.

Ancient Greek art. (2016). Cool: "Greek Art Pots, stones and Mosaics", p. 1, 2.

Charbonneau, Amelie. (2011). "Minoan Art and the Phaeacians", Dawson College p.1, 6.

Chapin, Anneu P. (2016). "Aegean painting in the Bronze Age", Cambridge, University press, p.1, 10.

Day, Jo. (2013). "Botany meets archaeology: people and plants in the past", *Journal of Experimental Botany*, vol.64, no Si, p. 1, 12.

Debbo, Nicola Jane,--, "The Role of the Women in thFrescoes from Akrotiri", Queens University Kingston, Ontario, Canada, National Library of Canada. p.1, 205.

Dietrich, Wolf, Barbara Neimeir. (1989), Minoan Frescoes in the Eastern Mediterranean, p. 69, 98.

Demargen, Pierre. (1958). *Aegean Art the Origin, of Greek Art, Thames and Hudson*, p. 6, 21.

Dawn Cain, Candace. (1997). "The question of narrative in Aegean Bronze Age Art", University of Toronto, History of Art Department Thesis od Doctor of Philosophy, p. 1, 376.

Encyclopedia Universal Dell, Arte. (1965). *Volex, McGraw-Hill, Book Company, INC*, New York, Toronto, London, Italy.

Honour, Hugh, John Feleming. (1982). *A world History of Art*, p. 50, 89.

Higgins, Reynold. (1979). *Minoan & Mycenaean Art*, The world of Art Library, History of Art, Thames and Hudson, p. 1, 110.

Janson, H. W. (1998). *History of Art, New York*: Harry N. Abrams, p. 98, 109.

Kalman, Paula. (1958). "Depiction of the sea in the Minoan frescoes from Knossos and Akrotiri(1700-

23. Sarcophagus

24. Polychrome

25. Iconography

26. Modernism

27. Mycenae

28. Mycenaean Art

29. Greek

منابع فارسی

آزند، یعقوب (۱۳۹۰)، تاریخ هنر باستان، سمت، تهران.

استاکستد، مریلین (۱۳۹۲)، تاریخ هنر جهان به انضمام عناصر معماری دوران، بهزاد، امین سلماسی، آناهیتا، مقبلی، فخراکیا، تهران. بدوی، اصغر (۱۳۹۰)، «بررسی تاریخچه و قابلیت‌های فنی نقاشی فرسک»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر، دانشکده هنرهای تجسمی، ص. ۱۴، ۱۹، ۱۶، ۱۳۹.

تولستوی، لئون (۱۳۷۳)، هنر چیست؟، کاوه، دهقان، امیرکبیر، تهران.

دی، کی، چینگ، فرانسیس، مارک ام، پارسومیک (۱۳۸۹)، تاریخ معماری جهان، محمدرضا، افضل، یزدا، تهران.

دورانت، ویل (۱۳۴۰)، تاریخ تمدن، یونان باستان، تمدن اژه‌ای و تکامل یونان، ا، ح، آریان‌پور، اقبال، تهران.

زارع خلیلی، مرضیه، حسن، بلخاری قهی (۱۳۹۰)، «تأملی در آغازین جلوه‌های هنری در تاریخ بشر (نقاشی و پیکره‌سازی): بررسی موردی آثار غارهای شوه، هولوفکنر و محوطه سونگیر»، تهران، دوفصلنامه هنرهای تجسمی، شماره دوم، پائیز و زمستان، ص. ۹۰، ۱۰۳.

ژیلیان، رز (۱۳۹۴)، روش و روش‌شناسی تحلیل تصویر، جمال‌الدین، اکبرزاده جهرمی، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات / مرکز پژوهش‌ها و سنجش افکار صدا و سیما.

شفر، راوناو راپرت (بی‌تا)، ۱۰۰۰ نماد در هنر و اسطوره. شکل به چه معناست، آزاده، بیداریخت، نسترن، لواسانی، نشر نی، تهران.

وودفورد، سوزان (۱۳۸۶)، تاریخ هنر، حسن، افشار، مرکز، تهران. هاسپرز، جان، راجر، اسکراتن (۱۳۷۹)، فلسفه هنر و زیبایی‌شناسی،

یعقوب آزند، دانشگاه تهران، تهران.

هارت، فردریک (۱۳۸۲)، سی‌ودو هزار سال تاریخ هنر. نقاشی، پیکرتراشی، معماری، موسی، اکرمی، بهزاد برکت و دیگران. تهران،

پیکان.

- Mellink, Machteld. (1983., “*The origin and Iconography of the late Minoan painted Larnax*”, Institute of fine Art, American school of classical studies at Athens is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to Hesperia, Jstor, p. 81, 93.
- Papaodysseus, C, M, Panagopoulos. (2008). *Geometric templates used in the Akrotiri(Thera) wall-paintings*, p. 401, 408.
- Schneider Adams, Laurce. (2001). *A History of Western Art*, 3d edition, University of New York, p. 33, 50.
- Wiener, Malcom H. (2017). ”*Realities of power: The Minoan Thalassocracy in Historical perspective*”, p. 149,173.
- www.worldmedia.com, 2018.
- 1450Bc)”, p. 53-59eh, North Western Iran”, XLIV, p. 113, 129.
- Larsen, Emily. (2011). “Deconstruction Gender oppositions in the Minoan harvester Vase and Hagia Triada Sarcophagus. *Studia Antiqua*”. *A Student Journal for the study of the Ancient World*. Vol. 10. Birmingham Young University, p.16, 37.
- Mcinerney, Jermy. (2009). “*Bulls and Bull-leaping in the Minoan world*”, vol. 6, Number 53, 3 edition, p. 7, 13.
- Matz, Friedrich. (1962). *Crete and early Greece*, Translated: Ann E, Keep, Holle Verlag GMBH, Baden Baden Germany, p.76, 227.
- Martino, Paula Lynne. (2005). “*The Hagia Triada Sarcophagus: Inter connections between Crete and Egypt in the late Bronze Age*”, Faculty of Graduate School of the University of Maryland, College Park, p. 1, 104.

Study on the Properties Painting Between Aegean's Civilization*

Firoozeh Nawab Akbar**¹, Bahman Firoozmandi Shiregini², Kamaludin Niknamie³

¹ PhD in Skilled Archaeology of Islamic Azad University, Central Tehran Branch

² Professor Archaeology of Islamic Azad University, Central Tehran Branch

³ Professor Archaeology of Islamic Azad University, Central Tehran Branch

(Received: 6 Oct 2019, Accepted: 12 Nov 2019)

The present study is a study of the frescoes of the Aegean civilizations (Minoan, Mycenaean). The art of Mural Painting has begun from hunter-gatherer artists who lived in the Stone Age. A one-time flowering of the Stone Age has occurred in the Origen. Modern man has been able to create works in the aforementioned fields 40000 years ago and to apply them in everyday life is likely a ritual (Khalili Zarea; 2011). Human activity and its purpose is to convey the highest and best emotions that humanists have achieved. With the help of art designs, he expresses his feelings to all people and this is true not only of the present but of the past and the future (Tolstoy; 1994). Areas of study of the treatise include the art of civilization of the Island of Crete (Minoan civilization) and the civilization of Mycenaean located in the mainland of Greece in the second millennium BC. The main purpose of this dissertation was to study the features of the mural art of the Aegean civilization palaces. The main purpose of the dissertation is to study the following civilizations:

1. Mural study of the Knossos palace.
2. Study of the mural painting of Hagia Triada palace.
3. Mural study of the palace of Tyrense.

Number 1 and 2, relating to the palaces of the Minoan civilization, are 1600 and 1400 of BC. And number 3 related to the Mycenaean civilization, is 140- 110 of B C. The main purpose of this study, using aesthetic theory in the field of archaeological art, is to demonstrate the wall artistic features of Aegean civilization. The information was collect through library studies. The research method was a descriptive analytic study that was used to interpret the data in three methods: 3. combined interpretation, 2. analytical

methods, and 3. semiotics. The resource and information collection required, 58 sample images were selected from all the collected images. The questionnaire key, consisting of 28 main questions designed with reference to the sources. The questions coded and then transferred to the Excel program and the qualitative codes became quantitative. Data processing: performed by SPSS software.

The research results are in the following sections: statistical (inferential, descriptive) and anthropological.

The result of the inferential statistical analysis showed that the positive correlation coefficient between the arts of the Knossos palace with the painting of Hagia Triada indicates a significant relation between the aforementioned two- state painting. This means that only the two Aegean cones and the Hagia Triada have been influential. From a semiotic perspective. Importance of internal issues. Coordination, creativity and imagination (combining, subjectivity and objectivity). The themes of the paintings have been mythical, social and atrocious. Descriptive statistics showed that: All three palaces differed in color (bright, saturated, contrasting colors), and in content (mythical, social, elemental war themes). In other words, the results show how the paintings of Aegean civilization were of impressionism style and that of the Imperial style.

The results of the semiotics indicate that the Aegean has been concerned with intrinsic issues.

Keywords

Mural Painting, Civilization Aegean, Minoan, Mycenaean.

I am grateful for the efforts of Dr. Yaghoub Azhand in helping and guiding me in writing my doctoral dissertation. *This article is extracted from the doctoral dissertation of the first author, entitled: "Interaction of murals of the Aegean civilization (Minoan, Masonic) with the ancient civilizations of Iran (Iran, Mesopotamia, Egypt, Chatal Huyuk culture)" in the field of specialized archeology from Azad University is the center of Tehran.

**Corresponding Author: Tel: (+98-917) 3160174 ; E-mail: fir2200@yahoo.com